

Helsingin yliopisto - Helsingfors universitet - University of Helsinki ID 2005-142

Tiedekunta-Fakultet-Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos-Institution-Department Sosiologian laitos
Tekijä-Författare-Author Helenius, Pirkko Meri Tuula		
Työn nimi-Arbetets titel-Title Lääkärin ja potilaan välinen vuorovaikutus - miten päätös sairauslomasta syntyy vastaanotolla		
Oppiaine-Läroämne-Subject Yleinen sosiologia		
Työn laji-Arbetets art-Level Pro gradu	Aika-Datum-Month and year 2005-11-17	Sivumäärä-Sidantal-Number of pages 62 s.
<p>Tiivistelmä-Referat-Abstract</p> <p>Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen potilaan ja lääkärin vuorovaikutussuhdetta, joka syntyy vastaanottotilanteessa. Tutkin vastaanotoista selkeästi omanlaisena rakenteena erottuvaa vuorovaikutustilannetta, joka syntyy sairauslomien määräämisen ympärille. Näin vastaanottotilanne voidaan luokitella lääkäri- tai potilaskeskeiseksi eli epäsymmetriseksi tai symmetriseksi. Tutkin potilaan osallistumista sairausloman määräämistä käsittelevään vastaanottoon, mutta tarkastella myös lääkärin oikeutta määrätä sairauslomaa erityisenä instituutiona; vallitseeko lääkärin toiminnassa tiukka portinvartijan rooli vai toteuttaako hän alttiisti yhä lisääntyvää palvelukulttuuria. Vastaanottotilanteeseen liittyy hienovaraisesti tulkittavia asioita, jotka korostuvat potilaan ja lääkärin välisessä suhteessa. Tutkielmassani pyrin selvittämään miten potilas osoittaa olevansa sairas ja tarvitsevansa sairauslomaa. Tarkastelen vuorovaikutuksen tilannesidonnaisuutta potilaan ja lääkärin osalta; miten he osaavat tiettyssä vastaanottotilanteessa tulkita toisiaan ja miten he suhtautuvat toistensa tulkintoihin.</p> <p>Käytän pääasiallisesti teoriana kolmea eri näkökulmaa;Talcott Parsons esittää teoksessaan The Social System klassisen näkemyksen lääkärin ja potilaan vuorovaikutuksesta. Parsons on kirjoittanut teoksensa 1950-luvulla ja hänen kuvaaminaan tekijöinä vastaanotolla keskeisiä ovat potilaan ja lääkärin roolit. Parsons lähtee teoriassaan liikkeelle siitä, että sairaus on ihmisen toimintaa haittaava häiriö ja siten sairaus vaikuttaa sosiaaliseen kanssakäymiseen. Lääketieteen harjoittaminen on sosiaalisen systeemin mekanismi hallita sen jäsenten sairauksia. Lääkärin roolia Parsons kuvailee ammatilliseksi; se on jotain joka on saavutettu, universalistinen, funktionaalisesti spesifi, affektiivisesti neutraali ja kollektiivisesti orientoitunut. Toiseksi Eliot Freidson on myös tehnyt tulkintaa lääkärin ja potilaan välisestä vuorovaikutussuhteesta. Tässä keskityn hänen teokseensa Professional Dominance, joka on kirjoitettu vuonna 1979. Myös Freidson korostaa Parsonsin tavoin sitä, että lääkäri ja potilas ovat erilaisissa suhteissa sairauden hoitamisen ympärillä. Potilas on ainutkertaisesti sairastamassa ja lääkäri hoitaa yhtä tapausta monien joukossa. Freidson tekee Parsonsista poiketen eron tieteen ja lääkärin ammatin välille. Kolmanneksi Cecil G. Helman erottelee teoksessaan Culture, Health and Illness lääkärin ja potilaan erilaisia orientaatioita vastaanotolla käsiteltävään asiaan; sairauteen. Lääkäri orientoituu potilaan diagnosoitavissa olevaan sairauteen (disease) ja potilas orientoituu kertomaan omasta sairastelustaan (illness). Tärkeä ero Helmanin näkemyksessä Parsonsin ja Freidsonin tekemiin tulkintoihin on se, että huolimatta potilaan ja lääkärin erilaisista orientaatioista osapuolten tulisi yhdistää näkemyksensä vastaanoton aikaisessa vuorovaikutuksessa. Jos lääkärin ja potilaan ajatusmaailmat yhtenevät vastaanottotilanteessa on se onnistunut, jos taas ajatusmaailmat erkanevat on vastaanotto epäonnistunut.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytän keskustelunanalyysia ja aineistona on professori Anssi Peräkylältä saatu nauhoitettu videomateriaali lääkärin vastaanotoilta.</p> <p>Kaiken kaikkiaan vastaanottojen analysointi ja sairauslomien määräämisestä käytävien keskustelujen tulkinta tuotti hyvin hedelmällisen tuloksen. Aineiston vastaanotot ovat varsin epäsymmetrisiä ja lääkärikeskeisiä, tosin jotkut vastaanotot omaavat hetkittäin symmetrisiä piirteitä. Symmetriset piirteet ovat mielestäni kuitenkin vain naamio sille, että lääkärit toteuttavat palvelukulttuuria nimen omaan yhteiskunnan näkökulman huomioon ottaen. Lääkärit antavat symmetrisiä piirteitä käyttämällä ymmärtää, että potilasta on kuunneltu ja sairausloma on potilaan itsensä parhaaksi. Näin onkin toki osittain, mutta lääkäreiden määräämien sairauslomien taustalla on pääasiassa kuitenkin halu tehdä yhteiskunnan koneisto toimivaksi.</p> <p>Tärkeimmät lähteet:</p> <p>Freidson, Eliot (1979): Professional Dominance. Oxford University Press.</p> <p>Helman, Cecil G. (1998): Culture, Health and Illness. Third Edition. Reed Educational and Professional Publishing.</p> <p>Parsons, Talcott (1951): The Social System. Tavistock Publications.</p> <p>Sorjonen, Marja-Leena, Peräkylä, Anssi ja Eskola, Kari (toim.) (2001): Keskustelu lääkärin vastaanotolla. Vastapaino.</p>		
<p>Avainsanat-Nyckelord-Keywords</p> <p>vuorovaikutus - potilas - lääkäri</p> <p>hoitosuhde</p> <p>sosiaalinen vuorovaikutus</p> <p>palvelukulttuuri</p> <p>palvelut - terveystyöpalvelut</p> <p>terveydenhuolto</p> <p>lääkärinlausunnot</p> <p>lääkärintodistukset</p> <p>sairausloma</p>		

portinvartijuus
keskustelunalyysi

Säilytyspaikka-Förvaringsställe-Where deposited

Muita tietoja-Övriga uppgifter-Additional information